

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К :
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.

За све остале земље 3½ франка у злату.

Поједини бројеви 30 потура.

○ На прагу двадесете.

Доживесмо, хвала Богу, и оно, што је у нас ретко, доживесмо, да са својим листом улазимо у 20. годину његова опстанка. То је у нас Срба с ове и с оне стране ретка појава. Мало ће се наћи и политичних а камо ли стручних и белетристичних листова, који су прејурили ту годину свога живота; а који су пак и достигли ту границу, извесно су могли показати и нека трага своје делатности на оном пољу, коме су служили и коме су посветили своје ступце. И ми ћемо да изнесемо овде неке видљиве знаке свога деветнаестогодишњег делања, јер морална страна, која је такође у напред покретана, не да се бројевима означити.

Наш је задатак био намењен поглавито друштвеном покрету наших Српкиња за хумане, просветне и привредне сврхе и кад смо пре 19 година (1886. год.) покренули лист у горњем смеру, било је у нас Срба с ове стране једва четир Добротворне Задруге: у Вел. Кикинди, Ст. Бечеју, Суботици и Новом Саду, а данас их имамо, хвала Богу, пуних 50 на броју, које су, можемо отворено казати, нашим листом, па богме и нешто личним прегалаштвом створене и сад педесетороструком снагом раде наше Српкиње на

оним пољима, која су женској души и женском срцу најприкладнија а народној страни веома корисна. Особито нас весели, што је та струја женске заузимљивости за јавне народне потребе прешла у најновије доба у Америку, где се тек прибира наш свет, а још нас више диже у вис појава, што се појављују знаци, да ће нам и Српкиње у Старој Србији поћи истим трагом. Скопље се креће и као да ће прво да засади дрво доброте у оним нашим најзапуштенијим крајевима.

Ми имамо данас у ужој Угарској (Бачкој и Банату) 20 Добротворних задруга; у Хрватској и Славонији: 20; у Аустрији; 3; у Босни и Херцеговини; 6; у Америци: 2, свега: 51., а то је заиста леп успех, особито кад се зна, да је на том радила само једна снага.

Поред овог успеха, који се огледа на овом лепом низу женских удружења ван Краљевине Србије и Црне Горе, има наш лист великих заслуга и на буђењу свести српске и на подстицању женскиња за добротворство рад опште народне користи.

Пре 20 година једва ако смо у више година чули, да је која Српкиња у овом или оном крају нашег народа приложила што на опште просветне

или привредне сврхе, а у последње доба не прође ни једна година, а да се по које женско име не уврсти у ред народних добротвора. Сама прошла година дала нам је читав низ добротворака народних, као што је: Емилија *Мунчићка* из Вел. Бечкерека, Јованка уд. *Фуфић* у Травнику, Марија *Ђуревица* из Куманова (у Ст. Србији), Марија уд. Васе *Јакшићка* из Дервенте и Јелена Ђ. *Поповићка* из Загреба. Ових пет добротворака оставиле су на просветне и привредне цели више од 400 хиљада круна српском народу.

Из тога се даје закључити, да наше Српкиње по свима крајевима данас много више воде бригу за опште народно добро и да теже, да и оне по својим силама потпомогну народ, да изводи свој задатак на националном, просветном, верском и привредном пољу.

Што је овака струја овладала нашим женскињама, није, по нашем мишљењу, без помоћи нашег листа потекла, јер је, као што смо приметили, и као што нам пишу поједине Српкиње, постао наш лист нека врста школе за одраслије Српкиње. Лист се растурује у све крајеве српске од свог постанка у 1400—1600 примерака, а читају га, извесно, по четир и пет пута толико читалаца. Он је већ створио себи сталну читалачку публику и опстанак му је осигуран поред свег

тога, што га сваке године по 2—300 читалаца читају бесплатно и ако га наручују, а томе има да се захвали тој околности, што сарадници већим делом бесплатно раде.

С тога и можемо и смемо да пођемо, у име божије, и даље тим стопама, а надамо се, да ће нас као и досад потпомагати пером и скупљањем претплате наша одабрана чета пријатеља и пријатељица, који су нас и досад потпомагали, те да би сви скупа и даље у овим тешким данима нашег искушаног народа, могли помоћи, да се по свима крајевима, куда је немила судба бацила наш народ, разгањају буре и бујице, што се над његовом главом леме, јер само у сложном и заједничком раду, сваки по својој снази, можемо се одржати под ударцима, који једнако падају на нашу главу. У тој лепој нади и под притиском оваких родољубивих осећаја, улазимо у 20. годину нашег новинарског рада, те се својим пријатељима и пријатељицама, који нас потпомагаше пером и скупљањем претплате а тако и својим читаоцима, који нас соколише у вршењу ове свете мисије, захваљујемо на досадањој потпори а уједно молимо, да *приме поздрав за нову годину са жељом, да преблаги Творац разгони с њина и с народна чела све неприлике и да поведе све бољој срећи, мирнијем и успешнијем раду и животно!*

Анђео среће.

Мирују улице тавне, спокојство влада светом,
Раскошно азурно небо последњу звезду пали,
А с' рајских дворова тихо спушта се анђео мали
Окружен мајским цветом...

Меканим етарним крил'ма лако у лету креће,
И с груди отреса росу; у руци му је лира,
Он на њој пребира жице... Тако кроз сфере мира
На земљу мрачну слеће.

Каменица, 4. августа 1904.

Пред једну кућицу паде... са свежњем танких грана
Отвори прозор и уђе: У соби лежи жена;
Кроз таму једва се чују болна јецања њена
Умором савладана.

Он седе несташно крај ње. Пун смеха и милина
Дуго је шапут'о, пев'о, прич'о јој давне бајке: —
А кад је сванула зора угледа поред мајке
Новорођеног сина...

Славко С. Диклић.

Божанствена поезија.

Шта то збориш хладни свете
Чудне зборе те,
Да по земљи Бог не ходи
Више никад — не?

Да л' с леднога срца твога
Хладна вера та?
— Мени Христос често дође,
И примам га ја!...

*

Кад по земљи Бог иђаше
С ученицима,
Са усана летела му
Често речца та:

»Тешко вама богатима
Што вам срећа сја,
Заплачите, заридajte,
Пак'о на вас зја!«...

Дивише се ученици
Речи збора тог
Дивећи се запиташе
Учитеља свог:

Где милошћу божјом, богат
Скоро сав је свет,
Зар је удес њихов тако
Неублажим, клет?

Зар помоћи за њих нема,
Нема нигде — не?
Ал божанске речи чуше
У те часе зле:

»Грешни свете што с обиљем
Претвараш у кам,
— Где, у лицу сиромаша,
Доћи ћу ти... сам!«...

*

Кад невољни сиромашак
Ступи на праг мој,
Па смирено кад униђе
Као своме свој.

Тад зачујем тајни гласак
С' виса небеског:
»Познајеш ме?«... »Познајем те!
Ти си Христос... Бог!«

*

Походи л' ме у порфири
Зјели богатир,
Не дижем се, не величам,
Не пирујем пир.

А сиромаш намери л' се
На мој мирни дом,
Тад захвалност топлу шаљем
Цару небеском.

Тад ми душа тајно поје
Целог дана тог:
»Ја угостих милог госта
— Христа Бога мог!«...

Т. Бечеј.

Д. Неранџић-Брашованова.

О васпитавању женскиња.

Говорио **Ст. С. Илкић** при прослави Крсног Имена Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња на Ваведење 1904. године.

Пречасна Господо!
Велештовани зборе!

У земаљском животу човечјем, мало има светлих тачака, мало радосних дана. Човек је принуђен из дана у дан да се бори, а успех те борбе је у највише случајева веома слаб и незнатан према труду и муци што их човек улаже док успеха не постигне. Услед тога је заиста и редак међу нама онај, који би могао смело казати: где,

овај дан ми беше дан чисте радости, непомућена весеља.

Ова истина у колико се односи на појединце исто се тако у целини може применити и на поједина удружења (као колективне индивидуе), која у тежњи за остварењем племенитих сврха својих, морају да се боре, да отклањају запреке, да би могла остварити оно, што су себи за циљ поставила.

*

Ну у натов свему томе, једну тврдњу смело, можемо изрећи, а та је, да нам радосније, најчистије и најсветлије дане ствара и пружа света вера наша.

Један тако светао, тако узвишен и радостан дан у животу својему дочекала је и провађа данас Добротворна Задруга Српкиња Сомборкиња, празнујући своје Крсно Име, величајући и прослављајући највећу међу матерама и опет најславнију међу девојкама — приснодјеву Марију, заштитницу своју.

Веома тежак, управо деликатан задатак пао ми је у део тиме, што ме је славни управни одбор ове Добротворне Задруге позвао, да будем један активан фактор данашњег славља. Сумњам у своје скромне способности, те се бојим, да нећу задовољити Вашим очекивањима, али се уједно уздам на снисходљивост овог отменог и велецењеног збора, те користећи се овом приликом и датим ми поверењем усуђујем се скренути драгоцену пажњу присутних на једно важно питање, које садржином својом истина није у стању произвести јака осећања, која би нам пружила великих уживања, али, које је са озбиљности своје потпуно заслужило, да буде један — и ако не златан, а оно бар прикладан прстен — у низу данашње светковине.

То је питање: о васпитавању женскиња.

Питање је ово постало правим друштвеним проблемом, решавањем којег се баве сви интелегентни друштвени кругови. О овоме питању расправља се данас много и то у главном у два дијаметрално противна правца, од којих се присталице једнога свом жестином боре за васпитавање, којим ће се остварити т. зв. модерна еманципација женскиња, а други задовољни садањим положајем женскиња, упућују ове искључиво на рад у породичноме кругу.

При оваковом стању ствари веома је тешко изрећи, која страна има потпуно право. Но унаточ свему томе ми ћемо се, на основу животних чињеница, усудити, да покушамо одредити, на чијој је страни више правде.

Непобитан је факт, да се друштвени живот у току последњег полустолећа битно изменио, тако, да данашње покољење није у стању разумети прошла покољења. Простота права и начина живота наших старих чини нам се немогућом, и живот са тадањим обичајима и навикама ми би данас назвали патњом и несрећом. Живот постаје све сложенији. Умне тековине, материјални напредак, стројеви и

разне друге справе, које уштеђују труд човечји, створише нове животне односе и услове, а старе изворе и начине зараде сасвим изменише.

Овакова битна измена животних услова, без сваке сумње је утецала и битно утиче на друштвену улогу женскиња, јер слабом и мучном зарадом заплашени мушки, клоне се брачнога живота, тог првог и најприроднијег опредељења сваке женскиње, те тиме читаве легије женскиња остају напуштене себи и силом околности упућене, да се лишене топлог породичног огњишта, баце на бурно море живота, те сопственим трудом, сопственом снагом да себи осигурају животни опстанак. Ну ова појава, као природна посљедица узајамних одношаја савремених животних чињеница, у колико нас се непријатно дојима тиме, што женскиње отуђује од правога им опредељења, ипак нам се не чини толико страшном, колико та околност, да читава једна струја, којој на челу сем мушких стоје и којом се одушевљавају многе и многе одличне женскиње, тежи за тим, да женскињу лиши њезинога најлепшега обележја — њезине *женствености*, да је противно њезину Богом одређеном опредељењу, хотимице отуђи од породице, тог њезиног царства, и баци у вртлог тешке и очајне животне борбе, полазећи са лажне (? Ур.) излазне тачке, да је женскиња по душевним способностима и снази у свему равна мушкоме: те да за њу ваља отворити сва она поља, на којима делају данас искључиво мушки, као неки узурпатори. Као природна посљедица оваковог уверења јавља се захтев, да се женскиње у свему имају истоветно васпитавати као и мушки, јер само поред једнаког васпитања моћи ће им се и способности у једнакој мери развити и за поједине животне потребе усавршити.

Признајем, да је теорија присталица т. зв. модерне еманципације женскиња пуна звучних, китњастих израза по спољашњости својој, а и по примамљивој садржини својој, за површне мислиоце и посматраче не само врло примамљива, него и посве оправдана, те је усљед тога борба с еманципаторима веома опасна, јер искрено разлагање присталица феминизма, ослобођено од сваке лажне учтивости, не може тако да загреје слушаоце, као пуно спољашње углађености и усиљеног кавалерства доказивање присталица еманципације.

Колико из тога разлога, толико исто и да не бих злоупотребио драгоцену стрпљење уважених слушалаца и сам ћу се — као отворени присталица феминизма — одрећи од другог разлагања и

побијања доказа оних, који пристају уз модерну еманципацију, али ћу ипак слободан бити, да запитам поштоване слушаоце, да ли они виде у томе, што се главна активност женскиње манифестује у области породице, какво ограничење човечанских права њезиних? Зар мати васпитајући своју децу за живот, не учествује тиме на свима пољима јавнога живота? Још много пре но што се је и зачала идеја модерне еманципације женскиња, постала је позната и пуна истине француска изрека: „cherchez la femme“ — то јест у сваком послу било јавном или приватном наћи ћеш утецај женскиње, који је вазда према особини срца њезина благотворан или opak. За потврду ове моје тврдње навешћу речи једнога отменог, високообразованог и најодличнијег проповедника западне Цркве у нашој отаџбини, сина овога града, епископа мошонског дра Беле Мајера, који у својој једној расправи овако се изражава о улози женскиње у породици: «При површном посматрању опредељење женскиња у породици ма како да нам се чини скромно, ипак после темељнога проматрања морамо доћи до уверења: да је оно са позивом мушкога не само једнако, него да га и превазилази. Ко је год могао искусити моћ љубави срца материнскога и чудновату снагу суза материних, ко год зна да мати врши одлучан утецај на морално развиће детета јој, тај неће држати да сам претерао, када речем, да ми имамо такове чиновнике, такове посланике, такове државнике, такове свештенике, такове војнике, какове су их матере однеговале Цркви, Држави, Друштву.»*)

Сем тога саме нам животне чињенице сведоче и потврђују, да је женскиње за самосталан, јаван рад било на научном, било на политичком или ма на којем другом јавном пољу непогодније од мушкога. Оне се заиста са више амбиције, са више одушевљења и воље одају на извесне гране друштвене активности него мушки, али им при томе недостаје јачина и истрајност воље, којом се једино могу постићи трајни успеси ма на којем пољу човечје делатности. Додам ли овоме доказани факат, да јаван и научан рад веома штетно утиче на здравље женскиња, наведена моја тврдња о непогодности женскиња за јавну и научну активност биће још оправданија. Истина је, да и ова тврдња има изузетака, али изузетци остају вазда само изузетци, те никада не стварају норму, која би се имала сматрати за објективно мерило и ре-

гулатор при стварању и одређивању сталних назора и убеђења. И добро је што је тако; јер сам онај, који је при стварању човека поделио род људски у два пола, хтео је да тако буде, да на темељу полне разлике међу човеком и женом буде подељен и опредељен круг рада њихова на пришту заједничкога им живота. Јест, излив је његове свете воље, «да у женскиње буде више срдачне топлоте, те да осетљивим откуцајима и племенитим осећајима својега срца испољава ону моћ љубави, која је од сваког мушког ума и од сваке науке његове и лепша и племенитија и узвишенија.»*)

На кад нам је ова истина позната, онда не ће бити тешко изрећи суд у каквом правцу и ради каквог опредељења ваља васпитавати женскиње. Ну, пре него што бих изрекао коначну реч у овом потледу, овде ми се баш чини прикладним претходно навести лепе речи једне узорите матере, које је упутила својој кћери спремајући је у васпиталиште, и које гласе: «Ти ћеш у будуће изучавати *повесницу*, да затим на своју корист можеш употребити искуство прошлости; учићеш *земљопис*, да будеш могла сигурно ићи по путевима живота; проучаваћеш *звездарство*, да нађеш пут који к небу води; настављаћеш се у *рачуни*, да се привикнеш на ред и штедњу, те да без штете по себе уживаш у радостима добротинства (која чинила будеш). Учићеш онолико, колико будеш могла; јер као што је истина, да мушки никада не знају доста, исто је тако истина и то, да женске никада не знају много.»**)

И после свега наведеног држим, да је потпуно јасно, да сваку женскињу ваља сходно духу времена, сходно религијозним и народносним идеалима васпитавати и спремати за њезино најсветије опредељење — да постане темељ породице, верна друга свога супруга, узорита мати своје деце. У породици је тежиште њезина рада и свако друго поље рада женскиња, ма колико корисно, лепо и племенито било по значају и сврси својој, само у толико има права на опстанак у колико не штети улогу женскиње у породици. Породица је светилиште, породица је олтар у којем женскиња приноси најсветију и најузвишенију жртву Богу и човештву.

Васпитамо ли женскиње у убеђењу, да је породица тамница у којој је заточена њезина сло-

*) *ibid.* стр. 361.

**) Zámolyi V. Mihály: A házi nevelés. Lélek művelése II. стр. 363.

*) в. Mayer Béla: Ujabb alkalmi beszédek és értekezések. III. 357.

бода и самосталност, да је васпитавање деце и домаћа брига један несносан и прозајичан посао, тиме вршимо грозан атентат на природу женскиња, а познато је, да се увређена природа немилосрдно свети и посљедице ужасне освете њезине љуто ће испаштати само друштво, које је тај атентат извршило!

Па ако икада а оно данас, када су нашем српском народу куцнули часови тешкога искушења, потребне су нама православним Србима добре материце, које ће у одојчета свога будити данас већ међу нама утрнулу искру побожности, које ће невинашца своја васпитавати у родољубљу, које ће чеда своја учити да поштују старије, да се клоне зла и чине добро. — Што је данас у нашем религијозном и опште народном животу све пошло суноврат и низбрдицом, држим по мојем немеродавном мњењу, да је у многоне узрок и недостатак материнског, домаћег васпитања; јер су се на одличне положаје уздигла деца са улице, људи, који су се однеговали једино под хладним утецајем једнострано развијеног разума, без топла окриља и загрљаја благородних мајки, узоритих хришћанака и родољубивих Српкиња. Али *прегаоцу Бог даје махове* — вели српска народна пословица, те нас тиме храбри, да неће све пропасти, ако само за времена послу прионемо. Ви мајке још можете учинити, да све на боље пође. У вашим је рукама морална сила и моћ, која је несавладљива, када се на време и згодно употреби.

Прегните и ви одличне и родољубиве Српкиње, које данас у кругу ове племените Добротворне Задруге славите заштитницу свог узвишеног и општекорисног рада — пресвету Богородицу; узмите Њу за узор, те васпитавајући свој подмладак и утирући сузе туђе сирочади, ако осетите да малаксавате, «ако осетите, да у вреви животној идете више по бури него по земљи, обратите поглед ваш на једну сјајну звезду; ако хоћете да утонете међу валима, када вас искуситељ завара међу стене искушења, тражите ту звезду водиљу, погледајте у пречисту Дјеву Марију. . . У беди и невољи, у судбоносним тренуцима помишљајте на Њу, призивајте Богомајку. . . Ако за Њом следите, нећете залутати, ако се Њојзи молите не ћете пасти у искушење; ако вас она потпомаже не ћете пропасти, ако вас она штити не ћете се бојати, ако ли вас води не ћете се заморити. Јер Она је Дјева — Богородица, идеал чистоте, узор женствености, огледало узорите и пуне љубави мајке».

И овим завршујем, те препоручујући себе снисходљивој благонаклоности Вашој, поздрављам Вам данашњи свечаник и желим племенитој Добротворној Задрузи овој под окриљем пресвете Богородице, још много сретна и успешна рада у делу указивања хришћанске љубави и милосрђа и ширењу српског родољубља!

У *Сомбору* у очи Ваведенија 1904.

Милки Марковићи

за успомену.

Када гледам љупко лице,
Очи твоје пуне чара,
Када слушам глас ти звучни,
Што ти рајске речи ствара;

Кад говориш нежно, жарко,
Осећајем срца врела, —
Те изливе душе твоје,
Описати кад бих хтела,

Кад бих хтела, не бих знала,
Јер и шта су речи моје,
Према звуку гласа твога,
Спрам лепоте душе твоје?

Шта су речи, ове речи
Што ти сада ево зборе?
Кад не могу верну слику,
Твоју слику да ти створе.

Љупку слику лика твога,
Чари ока, слатка гласа, —
Шта су речи срца мога
Према миљу оног' часа,

Кад те гледам, када слушам
Анђелске ти гласе миле,
Рајске гласе душе лепе,
Те чаробне твоје силе.

Нови Сад, 1. марта 1902. г.

Јулка Р

Писма из Београда.

I.

Господине уреднице,

Констатујем са задовољством факат, да је „Женски Свет“ — лист, који ви тако примерно уређујете, почео све јаче и више да осваја земљиште не само у Београду, него и по целој Србији. Највеће признање за то, наравно, да припада вама, који сте умели око себе прикупити одличне сараднике, изобиљне у градиву и савременим идејама за јавност.

Тога ради, и пошто је «Женски Свет» поглавито намењен нама — женскињама, ја сам се одважила да вас умолим за допуштење, да неке своје мисли, које се у осталом клоне само на очигледну корист нас женскиња, прикажем јавности кроз ступце вашег уваженог листа, пуно уверена, да ће оне, под околностима добро схваћених интереса нас самих, пасти на плодно земљиште.

Господине уреднице,

Не знам како је тамо код вас; али ми овамо падамо све у грђе погрешке. Разумем овде нас матере-Српкиње, последнице косовке девојке и примерне Јевросиме, мајке див-јунака Краљевића Марка.

Ми се данас тако рећи утркујемо, која ће од које више и очитије да се репрезентује као ревносна представница трулога запада, *узаимајући*, а најревносније подражавајући туђинштини. Боне и гувернанте, обично најпроблематичније белосветске прстуге, данас су безусловне савезнице нашега подмлатка; а такозвани «журови» увукли су се у обичај и код најпростијих елемената.

Оне прве, боне и гувернанте, доносећи собом све што не ваља и што се не поклапа с нашим приликама и обичајима, само нам приређују наказни и дегенерисани подмладак; а ови други — ти жалосни «журови» — стварају легло оговарања, сплеткарења, чешће склоњених састанака и, наравно, излишних издатака. Јер, по нашем — Србијанском — обичају, овакав «жур» не може проћи дотичну домаћицу без десетак динара, у најмању руку; а то богме преко целог месеца изнесе приличну суму новаца, која за ниже стаже није за презирање. Хе, али «жур» је за Бога модерна ствар, и она жена, која га не држи, важи као проста и осталих другарица јој недостојна.

Но, једна од најгорих и најнекориснијих слабих страна нашега женскога света у Београду, јесте

она поворка и теревенка, која се сваке вечери у најлуксузнијим тоалетама појављује — зими кроз кнез-Михаилову улицу, а лети унакрст Калемегданом. Жалосно је признати, али се не сме ни прећутати, да ова поворка не потиче из телесне потребе или душевне насладе, одмора и чистога ваздуха ради, него из једноставне жеље, да нам се очи сусретну с погледом каквог налицканог официрчића, или у крајњем случају — полицијског писара. И само услед тога су оне калемегданске стазе прекријене непрегледном гомилом мушког и женског света који се, са обадве стране, успиње на кулминацијону тачку, кад је у могућности да се мало и — *очеше једно о друго*.

Ето, господине уреднице, где смо и какве смо ми. А кад се закаже какво корисно и хумано предавање, можете нас тамо, слободно, тражити с електричном светлошћу. Истина, да међу нама има и светлих изузетака, али нас је у тој групи толико мало, да нас можете на прсте избројати.

А да то зло по наш српски род, који је на жалост још увек *несједињен*, не би захватало све дубљег корена, ја сам се решила [да га] кроз ступце вашег цењенога часописа систематски износим пред ваш читалачки, нарочито женски свет, потпуно уверена, да ће се овој доброј жељи и намери придружити и друге узорите Српкиње, износећи све што не ваља и што је неприродно нашем лепом, прастаром и поучном српском обичају. То је, чини ми се, најпречи и најрадикалнији лек за наше драге сестре, које су пре несвесно и силом околности, него вољно и услед неопходне потребе, почеле да код себе и око себе уводе оне навике и обичаје, чију ћете традицију залуд тражити у аналима прошлости наших предака, а који треба да нам нагоне руменило стида на наше образе.

Ја сам више него уверена, да ћу овим писањем подићи противу себе читаве пукове својих сестара — жéна и девојака. Али, мене то неће ни најмање да збуни. Исто, као што је она честита сестра наша отворено, преко вашег листа, подигла свој глас противу *мидера* — тог повлашћеног убице човечанства, хоћу и сама, али само у другом правцу и на другом пољу, да се заложим за свој род. Јер, по мом мишљењу, нас Српкиње чекају много пречи, озбиљнији и узвишенији задаци од оних, како ће нас у неговању и васпитању подмлатка замењивати проблематичне

боне и гувернанте; како ћемо приређивати сваке седмице бескорисне «журове» и празнити кесе мужевљеве; и како ћемо се, на понижење нас самих, смуцати сваке вечери по улицама и иза-

зивати бедне и несрпске доживљаје од стране *оних*, који на таквим щетницама гледају у нама — најобичнију робу за пазар.

А сад до виђења у другом писму.

Шумадинка.

Госпођа Савка дра Јована Суботића.

Приликом своје 70 годишње прославе, примила је г-ђа Савка Суботићка, поред оног високог одликовања, што јој је Њ. В. краљ Петар I. указао орденом Св. Саве IV. степена, добила је још многе брзојавне и писмене честитке из свију крајева нашег раштрканог Српства, које износимо овде, да се види, колико је поштована и колико уважена та наша заслужна Српкиња.

Сви наши политични, стручни и белетристични листови не само ови с ове стране, него и они преко атланског океана, у Америци, донели су белешке и чланке о тој Српкињи, па чак и чешки „Женски Свет“, што излази у Прагу, донео је лик и леп чланак о заслугама г-ђе Савке Суботићке у свом 19. броју од ове године из пера администраторке истог листа, г-ђе Зорке Ховоркове рођ. Калић.

Поздрави су ови:

Нови Сад. Из признања за твоје велике заслуге и из поштовања према твојим подвизима на пољу народног процвата састала се данас свечана седница Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, да прослави седамдесетгодишњи дан твог рођења, и кличе ти: Живела још дуго на дику и понос наш, на добро и славу нашег народа! — *Радовановићка, Варађанин, Новићка* и много грађана.

Београд. Женско Друштво честита својим сестрама у Нов. Саду данашњу прославу славној госпођи Савки Суботићки. Председница београдског Женског Друштва: *Магдалена Видаковићка.*

Београд. Придружујемо се духом и срцем прослави 70 годишњице високо уважене и врло заслужне г-ђе Савке Суботићке, коју приређује Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња. *Симо и Љубица Матавуљ.*

(Ова су два брзојава упућена била Добротворној Задрузи Српкиња Новосаткиња, као приређивачу ове прославе, а остали су били упућени лично на саму јубиларку. Ур.)

Нови Сад.

— Штована госпођо! Као првој и најврснијој покретачици женскога питања у Српству жели Вам данас још много најлепших дана *Милева Симићева.*

— Срдачно честитамо седамдесету годину Вашег рођења, педесетницу Вашег неуморног еретног благотворног рада за цео српски женски свет. *Арса и Анка Пајевић.*

— Примите наш поздрав и жељу, да Вас још дуго поживи преблаги Бог. *Васа и Софија Пушибрк.*

— Врло уважена Милостива Госпођо, с најдубљим поштовањем долази ево и ја, да Вам из свег срца честитам седамдесети дан Вашег рођења с којим се спаја и педесетгодишњица Вашег епохалног и најсјајнијим успесима крунисаног неуморног рада којим сте извојевали себи достојно место међу бесмртним великанима српским, просветним нашим трудбеницима, које народ благосиља. Уз честитку је обичај низати жеље а ја сам заного у неприлици, какве жеље да надовежем на своју честитку. Та ни најсмилије жеље не би cadre биле ни достићи а камо ли премашити Ваше блажено уверење, да сте сав свој век провели у служби роду и човечанству и за обоје учинили што ретко ко. То уверење нема више потенције те му се не може ни пожелети, да буде јаче и силније. Оно је на свом врхунцу и сад само да Вас Свемогући Творац одржи до најкрајњих граница човечијем животу, то може пожелети, за то се може Богу помолити свако, ко Вас познаје и ко потпуно схваћа замашај Ваше светле појаве у нашем народу. А ја — хвала нек је Вашој доброты, с којом сте ми тако рећи очи отворили! — спадам међу оне, којима Ваше огромне заслуге за просвету нашег народа нису нејасне као лаке шимере, него чисте и сјајне као сунце, па за то и смем с овом честитком изаћи пред Вас без стрепње, да ће Вам можда изгледати, као да ми је њу диктовала куртоазија а не безгранично поштовање према Вашој узорној личности и искрено див-

љење гвозденој Вашој енергији, која Вам је дала маха, да учините то, што сте учинили. — У највећој смерности одани *Јован Грчић*.

— Пресветла Госпођо! Ми знамо оно, што је било, а што ће бити, то сам Бог зна.

Ми знамо, да се пре седамдесет година Србима учињеном милошћу божјом родила Савка Политова. Ми знамо, да је пре педесет година Савка Ј. Суботић, жена још довољно неочењених заслуга по српски народ покојног Дра Јована Суботића надахнућем божјим прва се разабрала, сабрала и одважила, да крчи закрчена а још никад необдељавана поља српског народа.

Делати у разноме правцу на необдељаваном пољу народном у опште, а код Срба понаособ, врло је тежак а и смео задатак. Чупати коров и разноврстан чкаљ неразбора и предрасуда на пољу српскога народа; упирати, осветљавати мрачне стазе лепше будућности српске; изводити из таме зачамале, будити мртвим сном заспале српске сестре; у њихово коло ухватити се па га још и водити срећи народној — то је још тежи и врло мучан посао. Но Ви га ипак савладасте.

Плиније Цез. Секундо рече: „Ја судим да су сретни они, које богови обдарише, да им што учине, што је вредно да се опише, или да напишу, што је вредно да се чита; али су најсретнији они којима дадоше обоје.“

Ви сте, пресветла Госпођо, у горњем правцу делајући учинили што је вредно да се опише — а делом је већ и описано — Ви сте написали што је вредно да се чита — па и радо се чита — Вама је дакле Бог обоје дао. Ваљда је горе наведено Плинијево суђење дало повода и нашем Петру Петровићу Његошу да каже:

Благо оном ко довијек живи

Имао се рашта и родити!

По суду Плинијеву Ви сте најсретнија, а по речима Његошевим имали сте се рашта и родити.

Моја породица, која у редовима Вама захвалних чланова српског народа стоји, сретним се осећа, што Вам седамдесетгодишњи дан рођења и педесетгодишњицу мучног јавног Вам рада на пољу боље и лепше будућности српске поздравити може, молећи Свемогућег, да Вам штити крепко а за српски народ драгоцено здравље Ваше; да Вам свако подузеће Ваше круном потпуног успеха крунише тако, да и Ви сами себе најсретнијом, која „довијек живи“, сматрати можете.

У то име љубим Вам вредне руке и препоручује се и будућој пријатељској наклоности Пресветлости Ваше у име своје породице *Аксентије Мародић* сликар.

— Високопоштована и мила кумо! После скоро минулих дана, кад смо Вам поздравили једну славу, долазим да Вам у име моје и мужа мога поздравим одликовање, којим Вас је краљ Србије за Ваше велике заслуге одликовао. Дај Боже, да орден св. Саве краси још много и дуго година Ваше племените груди! То Вам жели из дубине свога срца Ваша кума.

Са поздравом и рукољубом од мене и мога мужа Ваша Вас поштујућа и љубећа и Вама од срца одана *Софија Пушибрк*.

Београд.

Коло Српских Сестара из своје свечане седнице најтоплије поздравља своју дичну љубљену председницу и кличе јој: Слава ти и хвала, узорита Српкињо, на твоме педесетогдишњем неуморном раду за народно добро! Живела! — Чланови управног одбора: Љубица Луковићка, Живка Спасић, Даница Соларовић, Мица Радовановић, Мица Добри, Јуца Лазаревић, Вајка Шокорац, Даница Дачића, Драга Марковић, Савка Митровић, Софија Миловановић, Зорка Илић, Ленка Стефановић, Мара Павловић, Ана Фидановић, Бети Батут, Надежда Петровић, Касија Милетић, Деспина Павловић, Роза М. Јовановић, Смиља Јовановић, Надежда Лонткијевић, Надежда Бошковић, Јованка Вукичевић. Надзорни одбор: Јустина Ђукнић, Мица Павловић, Линка Крмановић, Катица Спасић, Ђана Јовановић, Јока Петровић, Роза Јовановић, Ана Лозанић.

— Коло Српских Сестара врло је сретно, што може својој драгој председници честитати високо краљево одликовање светосавским орденом четвртог степена. — У име Коло Српских Сестара Потпредседница: *Љубица Луковић*.

— Женско Друштво сматра за пријатну дужност, да Вам честита седамдесетогодишњи рођен дан и педесетогодишњицу неуморног и корисног рада на хуманом пољу, желећи, да Вас Бог поживи још безброј година на понос свих Српкиња. — У име Друштва: *Управа*.

— Вођи и идеалу Српкиња честита педесетогодишњицу узоритога рада *Одбор* госпођа Књагиње Љубице. Председница *Панићка*. Секретарка *Вуловићка*.

— Честитајући Вам седамдесетогодишњицу од рођења и педесетогодишњицу неуморног рада

на хуманом пољу, молимо Бога за Ваше здравље и дуг живот, па да и даље продужите чинити добротина и племенита дела. — Јелена *Марковић*, управитељка Школе Женског Друштва, са учитељицама.

— Честитамо и желимо срећу, здравље и дуговечност. — *Породица Башуш*.

— Данашњу свечаност са најбољим жељама срдечно честитају *Даница* и *Мирко Т. Лeko*.

— Честитам и желим, да још дуго поживите на дику рода. — *Кашарина Холецова*.

— *Félicitors. Јулка* и *Воја Рашић*.

— Псл. 71. 8. Уста су моја пуна хвале твоје сваки дан. — *Понизни Исак С. Леви*.

— Честитамо прославу. — *Др. Леон Којун*.

— Срдечно честитамо седамдесетгодишњицу рођења и педесетогодишњицу патријотског вредног рада. — *Проф. Стеван Теодоровић* и *Полексија Теодоровић* рођ. *Бан*.

— Срдечно Вас поздрављамо и честитамо седамдесетогодишњицу. Бог Вас живио! — *Мил. Павловић* и *Мехмед Ремун Делић*, имам.

— Данашњи свечани дан свију Српкиња, дан педесетогодишњице Вашег благородног и корисног рада за српске женице, прожет је најлепшим осећајима благодарности и љубави и топлим честиткама, као и жељама, да Слављеница буде здрава и чила и да нам дуг низ година предњачи на остварењу наших идеала и среће народне.

Молим Вас уважена госпођо Суботићева, да верујете, да сам са највећом љубављу, с најлепшим осећајима а скромном својом снагом на остварењу Ваших племенитих и узвишених жеља вазда уз Вас и с Вама. — *Милка Свеш. Вуловића*, управитељка више жен. школе у пензији.

— Врло поштована, уважена госпођо јубиларко! Срцем, пуним поштовања за Ваше големе услуге, које указасте милом Српству у низу минулих година, честитам Вам данашњи дан са искреном жељом, да Вам Творац учврсти драгоцену здравље и продужи дане живота, како би сте и од сада, као и до сада послужили српским кћерима својим пребогатим искуством и својим ненадмашним маром као узор-жена, на коју наш млађи нараштај погледа с поносом и пун захвалности и признања за досадашње огромне заслуге.

Нека би Господ дао, да у Вашој ваљаној деци и Вашим златним унуцима нађете сваку

срећу и задовољство као заслужену награду за сва она добра дела, која красе Вашу прошлост.

Част и пошта, уважена мајко!

Узор-мајко нашег женског света.

Живела нам наша вредна мајко,

Живела нам на многаја лета!

У име своје породице љуби Вам руку Ваш дубоко Вас поштујући *Васа Кршић*, инспектор дун. паробр. друштва.

— Многопоштована Госпођо, примите и од мене најсрдечнија честитања приликом Ваше прославе и високог одликовања.

Молећи Вас да верујете у моје високо поштовање, остајем Ваш одани *Др. Шрага*.

— Многоштована Госпођо и племенита мајко! Педесет година рада! Педесет пуних година неисканог пожртвовања, племенита самоодрицања и неупоредиве енергије у раду за добро свога народа. За име Бога, како је то големо, узвишено, грандијозно!

Педесет година! Педесет година Ви, племенита мајко народа, набављате зараду своје народу; педесет година га учите живим примером и делом свему, што му служи за здравствени, морални и материјални напредак. Педесет година утирете сузе сиротињске у најдубљем значењу ове речи. Педесет година зове Вас народ мајком својом исто онако нежно и са пуно пијетета, као и деца Ваша.

Па где су речи? Чиме да Вам се захвали народ? Чиме да Вам се захвалим ја, из смрзла блата дигнут и од каљаве и тешке мере, мере живота спасен и на сунце стављен црв? На топлим сунцу Ваше материнске милоште развио се из полузгажене ларве лептир, који с пролећем у срцу чека час, кад ће развити своја ојачала крила и запливати кроз топли и ведри летњи зрак.

Хвала Вам, мајко, у име народних суза захвалности, које се лију ево већ више од пола века; хвала вам и у име мојих суза захвалности, које су ми небројено пута оросиле очи; хвала вам на оним светим осећањима, што су ме направила човеком који одиста, истински осећа неизрециву захвалност Вама и потпуно признање племенитим делима и раду Вашем; хвала Вам и преко граница, до којих је икад допрла захвалност људска!

Живела дуго и дуго узор-мати, узор-радница за добро народно, узор-родољупка, узор-Српкиња, понос наш! *Стојан Ст. Стојнић*, матурант.

(Свршиће се.)

Вредноме српском композитору

— акростих. —

И Ти створи, што си створит' треб'о
Српкиња је Србиново небо —
И сунце ће са тог неба сјати,
Док се Србин уме Србом звати.

Озариће наше жеље свете;
Разагнаће облачине клете.
У будућност Србин лепшу гледи
„Брат ће с братом врага да победи.“

А Српкиња, и она је орна,
Јер ће ведрит' чела нам суморна.
И још бих ти рек'о нешто — али
Ћутим. Јер те Твоја дела диче
У то име, здравствуј уметниче!

*Бач-Фелдварац.***Жарко Гајић.****Игра судбине.**

Судбина је тако хтела,
Да растави двоје драги.
Да л' је то и твоја воља,
Свемогући, Боже благи?

Да ли ћу те још икада
Видет', зоро моја бајна?
Ил' си мени баш за навек
Потавнела, звездо сјајна?

Над ме теши, да ћу ипак
Стићи својој мети светој.
Бићеш моја! А крај тебе:
Пркосићу судби клетој.

*Бач-Фелдварац.***Жарко Гајић.****ДОПИСИ.**

Сомбор. Добротворна Задруга Српкиња Сомборкињаотворила је почетком 1904/5. школ. год. поново „Бачку трпезу“ за ученике овдашње православне српске учитељске школе, у којој се исхрађује четрдесет пићомаца. — 10. (23.) октобра прошле г. одржана је редовна главна скупштинска седница, која је — што је код нас реткост — врло лепо посећена била. У овој седници сем редовних ствари изабрана је за почасну чланицу Задрузину високоблагородна госпођа Савка дра Јована Суботића, и закључено је једногласно, да Задруга по примеру осталих својих посестрима, отвори раделичку школу, те да путем исте женски подмладак спреми за вредне и веште раделице, честите и штедљиве домаћице. — 16. (29.) октобра приређена је у просторијама градског позоришта овдашњег забава, на којој је суделовало овдашње певачко друштво, ученице више девојачке школе и гђца Иванка Дракулићева. Забава је у сваком погледу испала на опште задовољство, те се приређивачком одбору само признање може изразити на труду и заузимању, а највећу хвалу имају да приме гђа Јелена Коњовићка учитељица, гђца Милева Плавшићева и гђца Видосава Летићева, које су се неуморно трудиле око тога, да приказ четири годишња доба у живим сликама, испадне на задовољство и увесељење присутне публике. Јаван рачун о

материјалном успеху ове забаве, доносимо на другом месту овога листа. **Х.**

Сан-Франциско (Америка) 23. новембра 1904.

Поштовани господине уредниче! Увјерена сам, да ће Вас као доброг пријатеља српског напретка, обрадовати лијепи чин, који се овамо код нас обавио прије неколико дана, те зато хитам, да Вас о истом извјестим.

Већ од неколико времена пробуђена је жеља код нас Српкиња у овоме граду, да и ми учинимо нешто, што би нас показало као родољупке и вољне, да порадимо, по могућности за бољу будућност милог нам Српства у овој туђини. Та жеља, хвала Богу, није остала само жеља, него нам се је и испунила. Тек увиђесмо, да смо бројем доста јаке, почесмо се договарати, како да оснујемо једну српску женску добротворну задругу, попут које од оних, за које смо сретне чути кроз наш мили »Женски Свијет«. Што наумисмо, би лијепо и извршено, и то на састанку, који одржасмо 2. новембра ове год. Пред састанак саопштисмо нашу намјеру високопречасном оцу *Дабовићу* и замолисмо га, да наш састанак својом присутношћу почасте и својим нас савјетима и поуком окријепи. Он је то изволио учинити, те је овај наш састанак

био зачињен лијепим говором, који је био проткан лијепим савјетима и најбољим жељама. Сувише нам је, вис. преч. отац Дабовић, обећао своју помоћ, кад се год добра наше задруге тицало буде. Ово нам је врло добро дошло, јер ово није први пут, да вис. преч. о. Дабовић ради на добру нашег народа, па знамо од какве користи и добра може он и нашој задрузи бити. Присутне госпође лијепо му се захвалише на његовој доброту и пажњи. За овим буде управа изабрана овако: предсједник госпођа Славјанка Шимрак, подпредсједник гђица Марија Дабовић, благајник гђица Ева Драгомановић, а тајником госпођа Олга С. Зеновић. У одбор за скупљање прилога ушле су ове госпође: Госпава Радуловић, Стана Матковић, Нена Радонић, Марија Дабовић и гђа Олга С. Зеновић. Задругино име је: *Доброшворна задруга Српкиња у Сан-Франциску.*

Наша задруга ће и крсно име да слави, а то ће бити Ваведеније.

Што сам сретна, да Вам о овој нашој установи могу јавити, дугујем поред нас поменутих још некоме, ко нас је упућивао овим путем и вазда нас лијепо савјетовао да се удружимо, да се не цијепамо, како бисмо боље одржали српски дух овђе, гђе нас туђин кружи. Тај наш тако добар пријатељ и учитељ, Ви сте, господине уреднице, те Вам у име овдашњих Српкиња изјављујем благодарност као и жељу, да Вас Бог поживи дуго на корист милог нам Српства.*) — Желећи напредак и срећу свим српским женским установама, остајем с поштовањем.

О.

*) Ми се радујемо, што су наше Српкиње у Америци послушале наш савет и удружише се, да користе Српству и да очувају наше племе у мору туђинства. Живеле!

Уредништво.

Mekeesport-Ра, Ок. — Америка. (Допис »Ц. Гласнику«.) Ова доста лијепа и велика варош заступљена је доста добро Србима, тако да данас њихова колонија броји хиљаду и више Срба, који су већином из Угарске, Хрватске и Славоније. Ови Срби су, и ако далеко од свог рођеног камена, ипак остали прави потомци својих славних предака, те су и у далеком крају, — у туђини, туђем завичају знали своје најпрече потребе набавити.

Тако, данас, милошћу Божијом, радом и пожртвовањем својим, мекиспортски Срби имају свој свети храм, што је реткост код Срба у Америци, па још и код старијих и већих колонија. Мекиспортска српско-православна црква налази се на врло лијепом и подесном мјесту, што је не мање краси него њена љепота. Храм је посвећен српском просвјетитељу, оцу и учитељу Св. Сави. Ова црква има и своју уређену општину и добру управу, која се о истој добро и неуморно стара. Предсједник црквене општине је мјесни вриједни и заслужни Србин *Саво Хајдин*, који је такођер и предсједник највећег и најбољег српског савеза у Америци, — *Српско-Православног »Србобрана«.*

Срби у Мекиспорту, уза свој свети храм, имају и још неколико својих добрих удружења. Имају четири добротворна друштва, која припадају »Србобрану«. Друштва су ова: »Св. Сава«, »Св. Јован Крститељ«, »Милош« и женско друштво »Св. Петка«.

Особито је за похвалу, што и врле Мекиспортске Српкиње, угледајући се на своје добре мужеве, основаше своје чисто *српско женско добротворно друштво*, те тијем показаше, да су праве Српкиње и заслужне својих Срба мужева.

Мекиспортски Срби имају и своју читаоницу, која је скоро основана, и која с дана на дан све већма напредује.

Једном ријечи, српска колонија у Мекиспорту све живље корача напредку, те се је надати, да ће она својим радом знати одржати свој углед међу америчким Србима.

Оволико овом приликом уз српски поздрав, испод сјени торња Светосавске Мекиспортске цркве тамошњој браћи Србима

Оногоштанин.

Нећу те клети . . .

Нећу те клети —
Клетва је тешка,
Боловаћу боле
До гроба мог,
Боле ће моје —
И јаде тешке,
Најбоље знати
Предобри Бог!

Дрежњице.

Њему се молим —
Да ти опрости,
Што си ми живот
Тровао млад,
Што си сијао
— Кад љубио нијеси —
У недра моја
Невољу и јад.

А ти сад дижи
Високо главу,
Лепо је бити
Поносит и млад,
Кад око види
Пред собом славу —
Којој га води
Несумњив над!

Драга.

Моја прва љубав.

— Хумореска. —

Баш оно, од чега сам највише стрепио, плашио се и страховао да ме не снађе — баш то ме је задесило. И мене, једног лепог мајског дана погоди право у срце „аморова стрелица“, зададе ми тешку повреду и ја подлегдох њој и постадох роб љубави.

Мој „идеал“ беше једно земаљско анђеоско створење — једно лепо плавооко девојче — пупољак од руже, у најлепшем цвету своје младости.

Ја сам је први пут запазио, кад је са матером једне недеље из цркве излазила и очи ми замакоше за њом. Пратио сам је оком све донде, док је нисам са свим изгубио из вида. Те ноћи био сам веома узбуђен и узнемирен и она ми је прошла без сна. Мислио сам само о њој и желео сам час пре да сване, да прошетам њеном улицом, да је опет видим. Ноћ ми се учинила читава година, никад ми није била дужа.

И дан освану, кога сам једва дочекао као озебао — сунце и ја се упутих право њеном улицом. Спазих је баш где седи крај прозора и задржах своје очи подуже на њој, па затим је поздравим, ма да тако што нисам никад чинио, да се и „непознатом“ јављам. Е, али свако правило, има свога изузетка. Она је дакле била једини изузетак за мене и бадава, морао сам пустити срцу своме на вољу, пошто разум не беше кадар да срце победи.

Она ме је поздравила веома нежно и љубазно анђеоским осмехом. Ах сећаћу се целог живота свога, тсга првог њеног слатког осмејка, који је у стању да и болеснику лека да; да укроти и најгорег тигра и шакала; да стипа чак и онај бесни оркан и да развежи најкорелијег зликовца

Сваким даном све сам већу љубав наспрам ње осећао. Пролазио сам преко дан неколико пута њеном улицом и виђао је увек где седи крај прозора. Она

ме је вазда љубазно и нежно отпоздрављала.

Најзад решим се, да јој искажем оно, што одавно у своме срцу тајим. „Нека и она знаде за уздахе моје и јаде“, али нисам имао довољно енергије да јој усмено своју љубав изјавим, већ поверим хартији. Ах, јадна хартија! Шта ти није претрпила тада од мене. Да је хартија нека жива ствар, „изашла би из коже“ од оних мојих уздисаја и љубавних болова што сам јој открио, ал овако могао сам јој слободно задавати муке и болове, пошто је мртва ствар.

Дакле, пошљем јој писамце по своме верној слуги. И сада осетим неку милину на срцу и сад ми срце почне јаче да куца, кад се сетим оних њених речи, које су биле одговор на моје писмо:

„Исту такву љубав гајим и ја наспрам вас, као и ви наспрам мене. Ја вас љубим и верујте искрености мојој“.

Тај дан беше за мене најлепши дан у животу и ако је за друге остале људе био кишовит, мутан и туробан. Киша је на пољу заиста падала, али се ја на њу нисам ни осврћао; нисам је ни погледао. Мене је сунце среће било огрејало и ја сам био потпуно задовољан својом судбином. Да ми је тога дана неко и шамар опалио, ја бих га трпељиво сносио — не бих му зајам вратио. Чак бих се тога дана измирио и са мојим највећим непријатељем. Е, али љубав није шала!

После њеног одговора на моје писмо, био је и наш први љубавни састанак. Састали смо се у оближњој шумици, која је одмах изван вароши; ту смо и „усмено“ једно другом изјавили оно, што нам на срцу лежи и заклели се да ћемо једно другом бити верни.

После изјаве љубави, следовало је небројено слатких пољубаца и топлих загрљаја. И сад, после толико испијених чаша, пуних горчина, што ми је овај

свет пружао — осетим неку милину и нешто ми слатко око срца дође, кад се сетим моје прве љубави; оних првих слатких пољубаца.

После првог нашег љубавног састанка, дошао је и други и трећи. Наша се љубав развијала као цветак у градини. С дана на дан она је расла и напредовала као поточић после плахе кише.

Љубав је метаморфоза живота. Она је у стању да човека преобрази и препороди; она је у стању да човека измени и духом и телом. Човека весела начини меланхоличним; човека јаког и снажног начини слаботињом; човека здравог — болесним; од господара постаје роб, а од богаташа бедни сиромаш, који проси пољупце и загрљаје.

Љубав је у стању да учини све и сва. Сећам се баш једног официра, мога доброг познаника и пријатеља, чије су груди окитили ордени које је добио у знак храбрости за време првог и другог српско-турског рата; сећам га се дакле како је и он био роб љубави и ако је био храбар и ратоборан. Али у љубави храброст не вреди. Ми смо људи свуда победиоци, али смо робови својих осећаја. Дакле и ја постадох роб љубави и ја сам се био изменио и препородио исто онако, као и свако смртно створење, које од љубави пати и болује. Некада су ми била смешна та лица, која од љубави пате, некада сам их из дубине душе своје сажаљевао исто онако, као Јулија Хаждеу — француска песникиња у својој песми „Немир“. — Е, али овај грешни човек не зна шта ће га снаћи — и срећан је што не познаје своју будућност. И мене је као што рекох, љубав изменила и преобразила, па шта више — начинила песником.

Дакле иза прве невоље — „љубав“, дошла је и друга — „појезија“. То је за мене била једна велика казна од Бога. Морао сам имати коњско стрпљење, да певам и да љубим. Морао сам се измирити са својом судбином и сносити све оно, што ми она беше определила. Некада сам и волео појезију да читам, али у последње време, баш некако пре но што

ћу се заљубити — омрзнем је ужасно и постадох јој крван непријатељ.

Ту јаку омразу између мене и појезије — изазвао је један мој пријатељ, или боље рећи непријатељ, који ме је посведневно „гњавио“ и „жилавио“ својим стиховима. Обично ме зовне после ручка, по своме слузи, да дођем; има нешто „важно“ да ми каже. Ја одем, а он ће тек одмах (нисам се добро на његовој столици ни наместио) — отпочети своје старо. „Имам неки мој састав да ти читам; али је нешто изванредно“. Ја га погледам врло тужно и жалостиво и помислим у себи: Ах, Боже! Нисам заслужио, да ме овако љуто казниш. Али Бог није чуо овај мој јаук. Мој пријатељ, или боље рећи непријатељ „учинио је своје“ — он ми је читао свој састав и то у присуству његове жене, деце, пунице, па чак и његовог слуге, кога је у соби задржао, ко бајаги: „можда ће требати нешто да нас послуша и да нам се нађе“. Он је читао, а ја сам у себи уздисао: Ах, Боже! — „предајем дух мој у твоје руке“. Али то ми ништа није помогло — ја сам морао истрајати до краја — морао сам одседети све дотле, докле песник није свој састав до краја прочитао. За време читања — његова пуница неколико пута, из себе је излазила напоље. Сирота жена! Можда је мука спопала од зетовљевих стихова и пила воду да би своју муку колико-толико разблажила. И вероватно да је то било; јер кад год се враћала у собу — била је све блеђа и блеђа у лицу. Његова пак жена, са задовољством слушала је његове стихове, али је то било лажно задовољство њено. Она је морала да се прави задовољном и ако није, само зато, што је била велика „помодарка“ и желела да чешће пута посећује забаве, концерте и т. д. Дакле кад је хтела куда да изађе, или кад је зажелела какву нову тоалету — обично би захтевала, да јој муж какву његову песму прочита и она би је „у звезде ковала“, а то је довољно било славољубивом мужу, па да јој све учини.

Из његове куће излазио сам увек сетањ и замисљен; увек ознојен, ма да је

било зимско доба; осећао сам се увек ломан, као да ме је неко млатио, а то су све његови стихови учинили. Па видим, ни његовим укућанима, није лакше било; ни пуници, ни жени, ни деци; па чак ни његовом слуги Јовану, јер овог последњег видех једног дана где седи на клупи испред моје кућице. Запитах га, што није на послу, а он рече: Ја сам свога газду још ономад оставио. А зашто? — упитах га. — Е, зашто, одговори он. Није ми досадио посао у његовој кући — него су ми досадиле неке његове ларкдије — „песне“. Морао сам и ја да их готово сваки дан слушам, а посао ми тамо стоји несвршен, а газдарице се ништа не тиче зато — она ме је лемала и ако ја томе нисам био крив. Па настави: сад сам ти хвала Богу миран код мога газда Пере пензионара; он ти ништа не пише. Прима неке новине, али их никако не чита. Паметан човек!

И ја сам био принуђен, као и слуга Јован да напустим овог песника, да се с њиме крвно завадим и да му више никад у кућу не уђем, јер ми се беше „препео на врх главе“ са својим стиховима. Али баш у то доба, кад сам се зато спремао — мене сунце среће огреја. Једним указом беше премештен мој песник „далеко од мене“, да га моје очи више не виде. Ах, колико сам онда слпо благослова на министра, што га је од мене раздвојио. Благодарно сам му на правичности и милости. Пошто је мој песник већ био премештен, нисам имао потребе да ступим с њиме у мржњу — одустао сам дакле од своје намере. Ми смо се у љубави растали.

Бадава, лепо је Бранислав Нушић, наш признати књижевник, у својим „листићима“ за песнике казао: да су то људи на животу „осакаћени“ и „премлаћени“ и да за њихово видање потребује нарочита болница. И заиста, имао је право, кад је ово казао. И ја, као и остале моје колеге — песници, почнем с дана на дан да венем и опадам исто онако као листак на дрвећу у позној јесени. И мене, као и остале колеге моје удари „гром из ведра неба“ и моје лице „загрли сета“; на

груди ми беше „неки терет“ пао; из њих „излетео“ је по који „болни“ уздах, а на очима мојим могла се је и која суза приметити. Срце је горело у највећем пламену. Просто читав „пожар“ у грудима, кога нису били у стању ни највештији „ватро-гасци“, да угасе. Ја сам дакле, као и остале колеге моје — песници — био „осакаћен“ и „премлаћен“ и ја сам као и они, сам себе „упропастио“: створио болест без болести. Па хајде де. Кад сам већ самог себе упропастио и нисам о себи водио рачуна, нисам требао да упропашћујем овај и иначе јадан свет са својим „теретним“ песмама, које су биле исто онаке, као што су биле у мога „крвног непријатеља“, чији ме је премештај од њих избавио и ослободио ропства. Дакле, ја њега осуђивао и мрзио што ме је са његовим стиховима душмански „давио“, па и ја сад то чиним исто. И ја давим, гњавим и жилавим овај и иначе измучени, напаћени јадни свет. Ако сам ја неку муку и невољу у грудима својим осећао — није то нужно било да је пред светом откривам; није дужан овај свет да слуша мој јаук и нарицање. Требао сам мирно сносити своје боле; требао сам и у тузи својој да се осменем; да пред светом изгледам задовољан и весео и ако нисам чак један прост механџија цинџарин Ставра — сећам се, умео је боље од мене да „сакрије своје зло“. Он је имао једну злу језичну жену и због њеног „дугачког“ језика, много је патио, али се с њом и наплаћивао. Први пут је почео грдњом, па пошто она није помагала, отпочео и „песницама“ да је туче и то увек ноћу, кад нико не види, у „четпри ока, без сведока“ — а сутра дан, после те брачне буре и непогоде — видиш сунце греје. Они се „пред светом“ љубазно разговарају, баш као да између њих није ништа било. Тако сам и ја требао да своју љубавну муку; своје зло, од света скријем и нисам требао бити отворен и искрен, јер боље данас у свету пролази онај, који је лукав, него онај који је искрен. Е, али ја нисам могао себе да савладам; љубав ме је начинила „слаботињом“, ма-

лим и ништавим, а како и не би, када је она постала мени владар, коме је било моје срце престо. Морао сам дакле ћутати и ако се самовласно без икаквог права настанио у моме срцу.

Дакле, као што рекох почео сам и ја као и остала „братија“ моја — моје колеге — песници кукати и нарицати у многим „белетристичким“ листовима тако, да се је мој јаук разлегао на све стране Српства.

О, каквим ти гласом нисам нарицао! Просто, човек да ме жпва оплаче и ожали. У једној песми јадам се овом ојађеном свету: како ми се „гуја око срца свила“; у другој како ми се неки „сињи камен на срце навалио“; у трећој пак, како је моја драгана извршила надамном опасну крађу — поарала ми груди и однела моје јадно срце, које је дотле мирно у грудима куцало и никог није својим куцњем вређало и досаде причињавало. У четвртој песми жадао сам се: како немам мира ни спокојства ни дању, ни ноћу; како венем и опадам; како уздишем, тугујем и чезнем, мислећи само о њој. О, мој Боже! — шта ти нисам тада у песмама изговорио. Поче ме свет искрено сажаљевати По неки, Бога ми! — поче ме и исмејавати, и ако ми није тада било до „комендије“. На пример: први ме исмеја један мој друг с речима: Прими моје искрено саучешће у твојој голомој тузи. А зашто? — упитах га ја. У данашњој твојој песми — одговори он, видим, да ти није лако; видим да ти се неки сињи камен на твоје срце навалио и нека гуја око срца свила, а ја као твој школски друг, морам се придружити твојој тузи и муци, морам те искрено сажаљевати.

Други опет мој пријатељ исмеја ми љубав овако: Хоћеш ли ове године да идеш у бању? А зашто? — упитах ја. Е, зашто — одговори он — па ти сам у својим песмама велиш: да венеш и опадаш; да ти руке „дрхте“ и ноге „клецају“, а Бога ми од тога те само може спасти бања и ништа више. Није ми дужан остао, чак ни цинцарин Ставра — механџија, чији сам редован муштерија

био. Он ме поче исмејавати овако: „Море што ј' ти је човече те се од неко доба сушиш. Дођи ти код мене чешће пута преко дан да те лечим. Теби треба „шницла“ — говеђина и то недопечена и оно моје старо неготинско вино, па да за један месец дана опустиш трбух како ја. Али само сос кецељку немај посла. Кад ти каже да ти воле, кожа ће ти да одери.“

Тако четврти, тако пети. Постадох ја предмет спрдње и исмејавања у овом свету. Морао сам се постарати, да се озбиљно лечим од овог зла. Али како? — Овде нису биле у стању да помогну ни „пилуле“, ни „прашкови“; нити каква „маст“ нити каква медецина. Једино само могло ме је спасти, ако окренем овом свету леђа; ако се не осврћем на оно, што он противу мене „булазни“ — дакле, ако продужим оно моје старо. — Тако сам и чинио. Ја сам продужио и даље састајати се са мојом драганом, продужио сам и даље своју ватрену љубав. Био сам опијен и занесен као и у почетку моје љубави и то не услед каквог „алкохолног“ пића, већ од „нектара“ кога сам „сркао“ скоро сваки дан — са њених усана. Продужио сам као што рекох „оно своје старо“; продужио сам био опет кукати и нарицати у својим песмама. Ништа није било у стању да ме одврати од тога.

Једнога лепог дана, баш када је моја драгана у моме ватреном загрљају била, рече ми: Посвети мени једну песму у коме листу. Њена једна реч, за мене је била заповест. Ја сам жртвовао једну ноћ без сна, само да искупим своју задану реч; да задовољим своју драгану. Ја сам дакле песму испевао и њој посветио под насловом: „Мојој драги“ и послао је једном белетристичком листу. Од послатка те моје песме, протекло беше извесно време и једног дана писмоноша закуца на мојим вратима и предаде ми баш тај лист кога сам жељно ишчекивао. Ја га зграбим у руке и почнем га прелиставати. И напљох на моју песму, али како прочитах наслов њен, рука ми задрхта и лист паде доле на земљу. Једва сам се уздржао на столици; бојао сам се да не паднем од силног узбуђења и изненађења. Био сам

неко кратко време онесвесћен. Кад сам се освестио, опет дигнем са земље онај лист и опет га станем прелиставати и опет наиђем на моју песму. Ах, Боже! Боже! Место „мојој драги“, стајало је „мојој раги“. Ужасно! страшно. Штампар био гладан, па прогутао једно слово „д“. Па зашто баш да се деси да буде гладан онда, кад моју песму слаже, зашто није био „сит“ као кад друге песме слаже. Изелица једна! Ја знам шта је хтео. Хтео је ваљда да ми се освети, јер су му досадиле моје песме да слаже готово посведневно и хтео „чова“ да ми се на тај начин освети.

Био сам главу ухватио обема рукама и боно уздисао. Видео сам, како сам једно несрећно створење; један малерозан човек или „баксуз“. И остала моја „братија“ — песници, слали су своје песме у листовима, али ниједна није им била овако „осакаћена“ као ова моја. Дакле, овако што, само може мене снаћи и задесити. Да се ухватим за сирову грану, она би се „осушила“; да сам по несрећи капација по занату, сва би се деца са капом рађала. Ужасно! страшно! Просто да изађе човек из коже; али шта ћеш му, из ове се коже у другу не може. Морао сам сносити све, што ме снађе. Што је најгоре и најцрње слутио сам да ће онај штампар; она изелица, што краде слова, саранити нашу љубав. Оно, што сам слутио, то сам и наслутио. Потражио сам и сад, као и увек свога „идола“ у њеној баштици и нађох је. Врло ме је хладно дочекала. Поче она одмах о мојој песми: Нисам се вели, надала, да да ћеш ме онако јавно пред светом убити; да ћеш нашу љубав проиграти; да ћеш ме пред светом компромитовати. Хтео си намерно да порушиш сâм зграду наше љубави. И порушио си; од данас нисам више твоја, нити ћу икад више бити а и како би могла „рага“ пристати уз песника. Ове је последње речи заједљиво и јачим тоном изговорила.

После ових њених изговорених речи, био сам потпуно изгубљен тако, да нисам могао да владам самим собом. — Био сам неспособан да ни једну речицу нисам

изговорио, која би била као одбрана, после напада.

Али сам ипак покушао да се прибегнем и дођем к себи. И успео сам. Стадох је одмах молити да се не срти за то на ме, јер ја ништа крив нисам за ту штампарску погрешку и почнем у најцрњим бојама да сликам пред њом штампара, који је био узрок свему овом злу. Стајао сам пред њом тако понизан, као окривљени пред судијом, доказивао своју невиност и молио за милост. Али то ништа није помогло. Пресуда њена беше у сили — извршна и ја нисам био у праву да се противу ње жалим ни апелацији, ни касацији. О, зар је само та једна била незаконита пресуда и код људи, а камо ли код женскиња. Па зар је то праведна пресуда: она украде моје срце и ја је за то ништа казнио нисам, само са пољупцима и загрљајима, а она мене због штампарске погрешке казни тиме, што ми одриче љубав — дакле она ме казни убиством — убија срце моје и иначе рањено. Ах, Боже! нема правде! Њој су давно очи ископали, па сад више никад неће да угледа бела света.

Шта сам друго знао, него да изађем из њеног дворишта, пошто сам од њене стране добро био насео. Дакле изађем ја сасвим погружен и невесео, а да би колико-толико растурио своју невољу упутим се право механи мога првог суседа — механиције Ставре. Тражио сам у опште друштва, да ме овако тужног и несрећног разговори. Сео сам за један сто. Није прошло ни 10 минута како сам сео, а на механска врата — указа се мој искрени пријатељ — лекар Сава и кад ме угледа, упути се мени право. Ја га понудих да седне и он седе за мој сто.

После извесног његовог говора, дошао је и на мене ред. И ја сам говорио и реших се да му своју невољу искажем као своје искреном пријатељу. И почех да му се јадам и изговорих му укратко све шта је било. Он ме је пажљиво саслушао, па ће ми рећи: Па ниси ти сам човече, који си „насео“ од штампарске погрешке. И ја сам због ње патио, али само на други начин. Како? — упитах

га ја значајним погледом, а у себи осетих утеху: да нисам само ја, који сам због ње пропатио.

Ето како поче он: Дам ја једном штампару мустру и шаблон, како треба да ми извештај број „рецепта“ одштампа: Име и презиме моје и у које време ординирам као доктор целокупног лекарства. Али он у место целокупног лекарства непажњом својом одштампа „целоукопног лекарства“. Ја то нисам дуго приметио, да ме није један мој друг на то упозорио. Ах како сам огорчен био кад сам један такав рецепт из џепа извадио и уверио се о истинитости речи мога друга! И онда ми је било сасвим јасно, што готово ни једног пацијента у то време нисам имао. Бегали су људи од оне речи „укопног“, јер болесник сваки тражи лека, а презире смрт.“

Доктор ме је у неколико утешио; јер сам видео да је и он исте моје среће и судбине. Растали смо се, и ја од њега одох у неколико утешен.

Покушавао сам опет да своју стару љубав повратим, али је било узалудно, немогућно. Моја драгана била се ваљда заклела, да ни за длаку не одступа од њених речи, које ми је у својој срцби и гневу изговорила. Морао сам гледати начин какав да заборавим на оно, што је било и да угасим онај силни пожар који је у моме срцу био. После много прохујалих мутних дана, мука и болова, што ми их је онај проклети штампар нанео, који је разорио са цигло једним словом моју прву љубав — дакле после свега тога време је угасило и пожар, који је у моме срцу био, и сад после пожара, стоји на том месту гар и пепео.

Е, тако је то било са мојом првом љубављу. Не бих желео да из пепела, као феникс, васкрсне нека нова љубав. Ја сам је сит и не желим никад више да ме посети.

Гор. Милановац.

Влад. М. Луњевица.

Пољубац.

С немачког.

Док бејаш млада, често се питах:
Румене усне што ће у мене?
А мај ми рече весело, живо:
»За пољупце су усне румене!«

А кад је магла покрила поља,
Мораш се питат', у чуду своме:
Што бледе усне? Тад' јесен рече:
»Пољупци страсни криви су томе.«

Томир.

Душа моја...

Душа моја болна
Љупке слике ствара;
Та и нојца црна
Има својих чара!

Та цветак је мио
И када се суши,
Те нам сету неку
Побуди у души.

Ох! па како срце
Да ми се не нада,
Како зрачак среће
Да и на њ не пада?

Беч, 1904.

Г Л А С Н И К.

Нова Добротворна Задруга. Наше Српкиње у **Петрињи** добиле су потврђена правила за своју добротворну задругу и састале се на Ваведеније у скупштину, те су изабрале часнике и одбор, који ће руководити задружним радом. За председницу је изабрана: г-ђа Ана Петровићка, за потпредседницу: г-ђа Драга Сланкаменац, за тајника: г. др. Јован Бараћ, за благајкињу: г-ђа Драга Томић, у одбор су ушле г-ђе: Јелена Бабић, Мила Воркапић, Јулка Кушевић, Софија Пајић, Олга Пелеш, Катарина Славнић. Као прегледачице рачунске изабрани су: г. Јован Алексић, и г-ђе: Марија Кнежевић и Христина Пушкар. У задругу се уписало до тог дана 40 чланица и сви су изгледи, да ће број овај порастити, јер су тамошње Српкиње врло одушевљене раденице. Сретно и напредно нека Бог даде!

Нова земљорадничка задруга основана је у *Рајевом Селу*, близу Винковаца, у Славонији и у *Самошу*, близу Панчева.

60. годишња прослава. Његово Високопреосвештенство, г. епископ которски *Др. Герасим Петрановић*, навршио је 26. нов. (9. дец.) прошле год. 60. годину своје свештеничке службе. Из своје превелике скромности није хтео, да се тај дан свечано прослави; но пријатељи и поштовачи одају му и накнадно признање и шаљу честитке, које је тај архијереј у пуној мери заслужио својим родољубивим и узоритим радом, те му и ми честитамо, с молитвом, да му Бог подари још дуга века, да и даље послужи своме народу у досадањем правцу.

70. год. прослава. *Др. Валтазар Божишић*, српски научник, Дубровчанин навршио је 20. дец. 1904. г. 70. годину свога живота. Цело Српство и Словенство дичи се тим научником и честита му ову старост са жељом, да још дуго поживи на славу књиге и науке српске.

90. год. прослава. *Др. Јосиф Јурај Штросмајер*, ђаковачки арцибискуп, добротвор хрватског народа и пријатељ српског народа, навршиће 4. фебруара по н. к. (20. јан. по ст. кал.) 90. годину свога живота. Хрватски се народ спрема, да величанствено прослави свог великана.

30. годишња школска прослава. Три виша просветна завода за Српкиње навршила су новембра и децембра месеца прошле године своју 30. годину опстанка; а то су *српске више девојачке школе у Нов. Саду, Панчеву и Девојачки институт Царице Марије на Цетињу*. Цетињски завод држао је у спомен тога на Ваведеније скромну свечаност. Тај дан је освећена нова институтска црква и држано је благодареније у њој од митрополита г. *Миширофана* и дељени су

дарови у књигама добрим ученицама. На свечаности је присуствовао књаз *Мирко* и књагиња *Нашалија*, министар иностраних дела војвода г. *Гавро Вуковић*, царско руски министар, резидент г. *Шеглов* и многи други отмени гости. После говора професора г. *Живка Драговића*, била је закуска, којом је приликом књаз *Мирко* напио у здравље начелнице института г-ђици *Софији Мершваго*, која има великих заслуга за овај завод и у опште за женско више образовање у Црној Гори.

И *новосадска српска виша девојачка школа* одржала је 1. децембра 1904. г., као дан свога почетка скромну свечаност. Све ученице и сви наставници присуствовали су благодаренију у св. николајевској цркви, где су чинодјејствовали пароси новосадски г.г. *Ђорђе Велић* и *Вељко Миросављевић*. После благодаренија искупиле се све ученице у школску дворану, где је професор г. *Мита Ђорђевић* оцртао у кратко постанак и живот овог завода за минулих 30 година. И како су са школом овом навршили на овом заводу и наставници исте школе свој 30. годишњи наставнички рад г. *Аркадије Варађанин*, као управитељ, и г-ђица *Милева Симићева*, као наставница, то је говорник и ове поздравио и изјавио признање наставника и ученица на њиховим наставничким и књижевним подвизима. Затим је ученица IV. разреда *Зорка Василевићева*, у име својих другарица и ученица захвалила овим наставницима на труду и пожртвовању око васпитања и образовања њиховог и својим говором тако тронула остале ученице и наставнике, да се сви расплакали. Између тих говора и на завршетку отпевале су ученице у три гласа сходну песму: „Домовини“ и „Многаја лета“. После подне је тога дана била мала закуска у заводу, где су наставници и неколицина гостију провели неколико часова у пријатном разговору.

Верени и венчани. Наша вредна скупљачица, г-ђа *Милица Лукић — Субошић*, верила се и венчала с угледним трговцем и грађанином пожаревачким г. *Милисавом С. Николићем*.

Промоција. Син наше заслужне доскорашње председнице Добротворне Задруге Српкиња у Панчеву г-ђе *Милесе Ђурчинове*, млади философ *Милан Ђурчин*, положио је на бечком свеучилишту с одличним успехом докторат филозофије. Честитамо!

Народна кујна за сироту децу основ. нар. школа у Панчеву отворена је у уторак на појутарје св. Николе о. г. Ту се исхрањује 186 деце, од којих је 64 Српчади. Деца добијају бесплатно сваки дан ручак, изузимајући недељу и празничне дане.

Американски Срби. У Сан-Франциску је седиште Братског Добротворног Савеза за целу Америку, у коме има 16 разних добротворних српских друштава, тамо је сад основана и Добротворна Задруга Српкиња, а сад се оснива и српско певачко друштво. Види се, да се наша браћа и сестре и у туђини осећају својих и да теже, да се очувају као Срби, ма где они живели.

Добротвор амерички Србин. Октобра месеца прошле године упокојио се имућан Србин трговац у вароши Los Angeles у Америци: *Јово Павковић*, родом из села Подима у Боки Которској. Као сиромашан младић отишао је тамо пре 20 година и својим неуморним радом и примерним животом стекао је лепо имање од по милијуна круна. Био је нежењен, те је оставио већи део својој матери и својим сестрама, а одвојио је 80 хиљада круна као фонд за потпору сиротиње српске православне вере у свом родном месту.

Просветна Задруга у Ст. Бечеју, приредила је и прошле године 18. (31.) дец. *свечан парастос*, својим упокојеним чланицама и добротворима.

Шумадинско Коло Српских Сестара. Поред београдског Колоа Српских Сестара основале су Крагујевкиње и друго коло српских сестара под насловним именом са петим хуманим задатком.

Принцеза Јелена добила је за своју дворску даму, г-ђу *Богословскују*, удову Рускињу, која је била присна пријатељица пок. кнегињи *Зорки*, матери принцезе Јелене.

Принцеза Јелена, вратила се из Рима у Београд.

Забаве. *Добротворна Задруга Српкиња у Мишровици* приредила је забаву с игранком трећи дан Божића 27. децембра 1904. (9. јануара 1905.) у корист своје благајне.

Истог дана (на св. Стевана) приређује забаву с игранком и друштво Св. Мајке Анђелије у Будимпешти.

Оцеви у српском краљевском двору. У српском народу постоји леп обичај, да се дечица народна у суботу пред Божић, на оцева, даривају слаткишима и другим ђаконијама. Налик на оно, што су римокатолици завели у очи св. Николе. Тај лепи обичај извршио је Краљ Петар и ове године на овај начин: Одабрао је 150 деце мушке и женске из београдских основ. нар. школа, који су сироти, а притом добри и примерни ученици, па их заоденуо од главе до пете. Деца су ванредно усхићена била па и родитељи њихови, овом пажњом и даром краљевим.

Освећење Дома Св. Саве. Православни Срби коњички уз суделовање срп. певачког друштва „Гусле“ из Мостара, приредили су на Митровдан пр. год. велику свечаност и забаву у славу освећења свога општинског Дома св. Саве. Чист приход је намењен тамошњој српској основној народној школи. Приликом том држао је свечан поздравни говор врли свештеник коњички госп. Марко С. Поповић-Родољуб.

Пример штедљивости. (Истинити догађај.) Дана 18. фебруара пр. год. беше пред грунтовним поверенством у Грачаници између осталих партаја и једна тежакиња из села Порачине са својим мужем. Купила је два, три комада земље за 120 К, па дошла да се та куповина на њу преписе.

Том приликом упита је председник комисије: „Одакле теби, снашо, 120 К, да ти можеш ту земљу купити?“

„Да нијесам штедила, не бих ни имала“; одговори снаша.

„А како си штедила?“ запита је председник.

„Кад сам се за овог мог човјека прије 10 година удала“, рече снаша, „дао ми је отац једно јање; јање је одрасло и ојањило се и младо сам јање хранила и кад је нарасло и оно се ојањило и т. д.“

„После продам овце и купим за исте паре двоје телад, од којих постадоше двије добре краве, које се отелише и од тога расплода уштедила сам 120 К и опет имам своје двије краве и неколико глава ситне стоке.“ **Б. Ј. Г.**

ЧИТУЉА.

† **Драгиња Борота.** Наш уважени прота ст. бечејски и бивши ректор богословије карловачке, г. *Јован Бороша*, изгубио је пред Туцин дан 1904. своју добру супругу, примерну матер деце своје, многогодишњу одборкињу „Просветне Задруге Српкиња у Ст. Бечеју“, г-ђу Драгињу Бороту. Бог да јој даде вечна насеља!

† **Наталија В. Јовановићева**, приправница сомборске учитељске школе IV. разреда, упокојила се у Новом Саду 18. децембра 1904. г. Бог да јој душу прости!

† удова **Љубица Влаховић рођ. Стакића.** Наш пријатељ др. Иван Влаховић, адвокат из Ст. Бечеја и његова врла супруга г-ђа Еуфимија Влаховић, потпредседница Просветне Задруге у Ст. Бечеју изгубили су своју добру матер, односно свекрву, удову *Љубицу Влаховићеву* 13. (26.) дец. 1904. год. у 76. години живота њена. Вечан јој спомен!

† **Ана Карановић рођ. Станишички** из Суботице, наша ревносна и многогодишња претплатница и веран пратилац јавног живота женскиња упокојила се 23. децембра 1904. у 64. години живота. Вечан јој спомен!

† **Миле Ђуричић.** Наш пријатељ г. Милан Ђуричић, управитељ школски из Чуруга и његова супруга и вредна скупљачица претплате за наш лист, г-ђа Видосава, изгубили су пре 14 дана своје добро дете *Мила*, ученика V. разреда осн.

нар. школе. Дете беше узор ученика у сваком погледу, те га је ожалило цело место. Нека приме родитељи и наше саучешће, а малом Милу нека подари преблаг Бог рајске насладе, које је и заслужио!

† **Паја Степић.** Међу упокојене бележимо од 22. децембра 1904. г. и умировљеног деловођу српског народног позоришта *Пају Степића*, који се упокојио у Ст. Паланци у наручју своје две кћери Јулке Јовановићеве и Анђелије Степићеве у 79. г. живота. Мир пепелу његову!

† **Љубица Новаковићева,** чиновник поштанског звања из Нов. Сада, упокојила се 22. децембра 1904. (4. јануара 1905.) у 23. год. живота. Беше добра и примерна ћерка и дика својим родитељима. Бог да јој душу прости!

† **Даница Дг. Лобоне Валенте** умрла је 9. децембра 1904. г. у Бечу, где је била отишла да тражи лека својој бољци.

Покојница је била врло интелигентна и вредна Српкиња, која је са пуно воље и прегалаштва помагала свако хумано предузеће.

Била је дугогодишња управна чланица београдског Женског Друштва, затим неко време благајник и председница. У последње доба као члан одбора ђачке трпезе била је надзорница те установе.

У срп. бугарском рату основала је подружину Женског Друштва у Такову и своју болницу, коју је потпомагала и бив. краљица Наталија.

Заслуге њене нису остале ненаграђене. Била је одликована златном медаљом краљице Наталије и крстом друштва „Црвеног Крста“.

Покојница се својим радом достојно одужила нашој отаџбини и Женском Друштву. Задужила нас је све да јој рекнемо: Хвала и слава јој! — Мир пепелу њеном!

Београд.

Кат. Холецова.

† **Анка Миленковићка** супруга г. Андре Миленковића у Београду, а дугогодишња вредна наставница радничке школе Женског Друштва, преминула је 8. децембра после дужег боловања.

Како је покојница била једна од оних Српкиња, која је за напредак женске омладине много учинила, то пуштам ове редове у знак признања за њене заслуге.

Као дете сиромашних родитеља покојна Анка свршила је одлично школу Женског Друштва и ступила је за наставницу у завод гђе Маринковићке, одакле је после извесног времена дошла у школу Женског Друштва за сталну наставницу рубља и вештачког веза. Ову дужност вршила је пуних 14 година са највећом вољом и предапошћу.

Као наставница била је примерна, савесна и правична. У кругу својих колегиница мила и предуеретљива.

Њена скромност и љубазност стекли су јој велики број поштовалаца и пријатеља, који су је истински волели. Њена способност и знање, дало је прилике и страним дворовима, париској изложби и осталом страном свету, да познају њене рукотворе ученица школе Женског Друштва. У свакој такој прилици њена способност била је награђена општом хвалом и допадањем. Пре годину дана дала је оставку на наставничко место и отворила је приватан завод, у коме су се спремале и училе отмене београдске кћери и велики број сиротица.

За њену савесну и примерну наставничку службу, за оне заслуге, које је пружила нашој држави и женском друштву — изводећи на пут небројено сиротица, које данас својим радом нехрањују себе и своје — одликована је орденом св. Саве V. степена и сребрном медаљом за грађанске заслуге.

Али, покојна Анка није се истакла само као одлична наставница, она је била захвална и добра кћи, примерна жена и нежна мати. Као Српкиња помагала је све српско, и трудила се да се у свакој датој прилици што више одужи својој отаџбини.

Прекомеран напоран рад и напрезање срушило је иначе нежну природу покојничину, и ево, где је неумитна смрт отрже из нашег круга. Анка је умрла, али сећање на њу живеће вечито у душама њених благодарних ученица и осталих њених пријатеља. Њеним ојађеним старим родитељима, мужу и нејакој дечици нека буде утеха лепо име, које је покојница оставила.

Нека јој је хвала на свему! Лака јој земља!

Београд.

Кат. Холецова.

Б Е Л Е Ш К Е.

П Р О С В Е Т А.

РУСИЈА.

Медицински завод за женске. Услед тога, што је руско-јапански рат одвукао силне лекаре на ратно поприште, настала је оскудица у земљи на лекарима и руска држава хоће томе да помогне тим, што досадањи женски медицински завод у Петрограду подиже на степен универзитета.

С Р Б И Ј А.

Занатлијске школе у Србији. Министар привреде издао је налог, да се у свим већим варошима по Србији оснују занатлијске школе за шегрте и калфе. У Београду ће бити две такве школе. Школе ће те имати два течаја нижи и виши. Нижи ће трајати две године, а виши три. У ниже ће долазити они шегрти, који не знају ни читати ни писати, или само понешто знају, а у више они, који могу слушати: историју, географију, рачун, књиговодство, учити цртање, лепо писање и писмене саставе. Предавања ће се држати недељом и празницима по 6 часова и у један раден дан по 2 часа. О Божићу, Ускресу, Духовима и земаљским празницима неће бити предавања.

З Д Р А В Љ Е.

Како да се чувамо од сушице. Новија испитивања веле, да се ни једна заразна болест не преноси тако лако као сушица, зато је се треба добро чувати. А клица ове болести је у пљувачки оних људи, који од тог болују. Не зна се, дакле, који је човек ухватио ту клицу, па за то треба сваки, који кашље, да пљује у пљуваоницу; а најбоље су пљуваонице оне од калаисаног суда у којима има воде и које се могу добро и лако испрати. Ти се судови за пљување налазе сад свуда по јавним местима, а треба да набаве то и приватне куће и сваки дан чистом водом да исперу и нову воду успу, јер пљувачка од болесних људи онда је опасна, кад се испуши, и претвори у прах и лети по соби. За то се препоручује, да се држи чисто и стан и одело и јело, да се не да, да се тај отрован прах задржава на нама, на јелу и пићу. Добро би било, да сваки члан породице има своје тањире, кашике, а особито чаше из којих се пије. Са тих разлога напуштају се по просвећеним земљама и уобичајена љубљења у уста, јер се на тај начин могу лако пренети с човека на човека разне болести.

З А Д О М А Ћ И Ц Е.

Средство за уништавање вашију код свиња.

Познато је, да наше домаће свиње често болују од вашију, па од ових и угину. Ово бива услед рђаво направљених свињаца т. ј. који прокишњавају, који се често не чисте и у опште, који су покварени. Да би се свиње од ове гади могле што пре очистити, употребљава се ово средство: Узме се један део масти и ова се растопи на ватри, али да не буде много врућа, ту маст помешати са једним делом гаса, тој смеши додати ситно истуцане љуте паприке, и то врло мало. Кад ово буде све готово и добро измешано, онда се може с коришћу употребити, и чим се свинче са овом машћу намаже, гад одмах поцркава и почне испадати, и кад гад почне испадати, свинче треба мало боље прирађивати док се од ове болести мало не опорави, а поред тога, треба шталу очистити и у ред довести и простирку што чешће мењати.

Р А З Н О.

Изреке. Има 5000 година, како се људи питају: Еда ли је бољи брак по рачуну, или по љубави? И од 5000 г. младићи од 15—30. год. већином су за брак по љубави; а родитељи за брак по рачуну. Од ова два брака није ни један добар. Добар је брак онај у коме је и рачун и љубав. И то тако траје већ 5000 година.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

Разне пјесме Ника Мусића. Књига II. Цијена 75 центи. Штампа и издање штампарије М. М. Шабана и Др. Rittsburg, Pa. 1904. *U. S. of America.* Copyright by N. Musich, 1904. — са сликом песниковом, посветом Шпиру С. Вуко-сављевићу, предговором о Мусићу као песнику од уредника »Србин«-а и издавача српских књига у Америци: Митра М. Шабан-а — и на крају са имеником претплатника, садржином и пописом штампарских погрешака. Свега 132 стр. на малој осмини. Ради приказа тема, којима се бави песник, ево главних натписа садржине од 13—121 стр. — Моја мила мати, Венеција, Гдје слободе сад су часи? Наполеон (по Veanger-у), Смрт Наполеона I. (по енглеском), Повратак Наполеона I. (по енглеском), Финанцијални роб

у Америци, Мутни облаци, На српском гробљу у Колми, Ода слободи, Самоћа и мук (сонети), Устанимо, На Балкану, Издајица, Гробар, Океану (из Бајрон-ова *Childe Harold-a*), Успомени војводе Пека Павловића, Алекси Ристову Шантићу, Рацко Немањић, Пријатељици, Боки Которској, Смрт Ђорђа III. (из Бајронова »Визија страшног суда«), Скитачи, Гроб Наполеона I. (с енглеског), Прва љубав (по Бајрону), Паћеник, Сан (визије из српске борбе), Србима у Quartu, Ти си мртва, In memoriam скопљанском митрополиту † Фирмилијану. Сами ти натписи сведоче о широком хоризонту песникову. Из њих видимо одма и која су страни великани на њега утицали. То видимо већином из прерада песникове лектире, али главне теме, које му иду највише од срца јесу: Љубав према мајци, домовини, Српству и Словенству и према природи, мање се истиче љубав у ужем смислу и другарство. Најбоље се истиче синовља љубав и родољубље, те се као најбоље песме истичу: Моја мила мати, Устанимо и На Балкану и у другима су она места најлепша, у којима се то двоје додирује. На тим местима говори песник уиме 100.000, по другима уиме 300.000 несретне наше браће, који су далеко од свог милог Српства па и од родитеља својих. То их све боли, а песника као најосетљивију душу понајвише, то он уме и да искаже, те нам његове речи топло приањају уз срце. За нас Србе може да буде само велика успеха бар то, ако видимо да се у крилу наше браће у Америци поред све удаљености негује љубав према српској заједници. То ће одржати у њих српска просвета, око које се они озбиљно труде. Знамо да имају тамо својих удружења и новина, а ево се појављују и први плодови праве књижевности. Како су они те прихватили, сведочи угледан број претплатника на ову књигу, II. од истога песника, чија се прва књига брзо разграбила.

Но кад је реч о томе, да се послужи озбиљно књижевности, не можемо олако да протумачимо, да поред признања да се песник јавља као образован човек са широким светским погледом и широким српским грудима не затражимо од њега, да и свој занат стилистички и стихотворски више усаврши. Спољашња му је форма и по стилу и по стиховској неуглаћености врло сива тако, да местимице има и читавих бесмислица: — 41. стр. »На костури жртва индустрије плаче правда, трне људска

вјера«; или 49. стр. »Вјековјечно, кроз младе ми груди Уплив твој са душом његује И кроз љубав што искреност буди, Именом ти срце ми благује«. или: 31. »Од тебе ће Беч се трести, Што б' Турчинов био сад Да га Пољак боју вјешти Не обори славно тад'«. Те несмисле умножава у књизи непотпуна интерпункција и велики број штампарских погрешака. На крају књиге је побележена једна страна таквих грешака, али то није ни четвртина ваљда онога, што их има у књизи. Најслабија је страна ових песама стих, а нарочито слик. Он је већином само асонанца, а чистих сликова једва да има у целој књизи. Када песник не би показивао намеру да пише са сликовима, то нам не би сметало, али када ту намеру видимо, онда нам та слаба страна јако боде очи. Препоручујемо песнику, да боље проучи и српски језик и теорију стила и песничке технике, а читалачком нашем свету књигу његову и оваку као дар од браће из далеког белог света.

У *Н. Саду* 11. новембра 1904. г. **Ј. Ж.**

Велики Орао. Књижара Браће М. Поповића у Новом Саду издала је свој велики илустровани Календар за 1905. годину, који носи горњи наслов. Осим календарског дела има описано крунисање и миропомазање српског краља Петра I., Руско-Јапански рат. Све је то пропраћено са многим илустрацијама. Има и приповедака и поука из привредног живота. Цена је календару 1 круна. Иста књижара издала је свој шести *велики каталог* књига за 1905. г. са илустрацијама, који шаље бесплатно онима, који желе што набавити из те књижаре, која навршује сад 30. годину свога опстанка.

У Петрограду почео је да излази женски лист под насловом: „*Женски Весник*“, који ће да заступа равноправност женскиња у јавном животу и у породици. Покренула га је женска др. медицине: *М. Ј. Покровска*. Ово је први женски лист у Русији, који ће бранити еманципацију женскиња на јавном и породичном пољу.

Издавачка књижарница и штампарско-умјетнички завод Пахера и Клеића у Мостару јавља, да је изишла из штампе књига: **Пропаст Енглеске** или будући *енглеско-француско-руски рат год. „19..“* — коју је написао аустријски потпуковник *Пл. Мусзински*. Књига је изишла у

три разна дивот-издања: 1) на њемачком језику која стаје Круна 150. 2) на српском језику; ћирилицом и латиницом, свака засебно, које стају по Круна 1— Књиге се разашилу само за готов новац или уз доплату. Књижарницама и препродавцима уступа се 33% рабата и на сваких десет примјерака један примјерак бесплатно.

Нов лист. У Сарајеву се, као што је познато, образовало деоничарско друштво српске штампарије. То друштво покреће од нове 1905. године свој лист: „Српска Ријеч“, који ће излазити под уредништвом свршеног филозофа госп. *Васиља Грђића* четир пута недељно, а заступаће привредне, верске, просветне и здравствене интересе народа у Босни и Херцеговини. Цена није у позиву означена, него се само објављује народу тамо и иначе ова вест. На позиву су потписани први људи тамошњег Српства са *Глигоријем М. Јефтановићем* и *Војиславом Шолом* на челу.

Божичне приче од *Милене Миладиновићке*. Нови Сад. Штампарија српске књижара *Браће М. Поповића*. 1904.

У овој лепо приказаној и без цене изложеној књижици има осам прича, које се махом збивале о божичним празницима и отуда су валда и назване тако. Приче су намењене одраслијој и интелегентнијој публици, лепо и занимљиво су испричане, али су, са изузетком прве (Кад звона звоне) све жалостивог садржаја а последња (Божични поклон сиромашног детета) чисто неприродна, и са тог садржаја не би ни дао да се те приче читају баш о Божићу, кад треба да је свако срце и свака хришћанска душа ведра и весела, али доцније ваља да прочита многа размажена дама, да види куда води пркос, јогунлук и уображеност неких младих жена.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Умољавамо све наше пријатеље, да се прешилате на наш лист и за идућу 1905. годину, и да у својој околини препоруче лист.

Цена је листу годишње: 3 круне за *Аустаро-Угарску*, *Босну* и *Херцеговину*, за *Србију* 3½ динара, а за све друге крајеве: 3½ франка у злату.

Ко скупи десет прешилатника, добија лист бесплатно или може задржати 10%

од скупљеног новца. Прешилата се шаље најлакше поштанском упућеницом а шаље се сва за целу годину унапред на уредништво или администрацију листа: *Ujvidek (Нови Сад) Hongrie.*

Пријатељи листа нашег.

Г-ђа **Ана Добројевић** из Бос. Крупе претплатила је један примерак више, који се шаље одличној ученици у Загребу г-ђици *Олги Маршиновићев*ој.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Готов је

„ГОЛУБ“

Календар Отоманских Срба
за 1905. г.

— Уредник **Иван Иванић**, издање *Српске књижаре у Цариграду*. —

По дозволи Царско-Отоманског Министарства Просвете садржина „Голуба“ је ова:

I. *Календарски део*: 1., Календар; — 2., Стари и нови календар (чланчић); — 3., Знамените године.

II. *Забавно-поучни део*: Из † *Змајевих Ђулића*; — Недеља, приповетка *Јанка Веселиновића*; — Свештеницима и учитељима (савет и молба); — Опклада, песма *Анђ. М. Крстића*; — Ко славу слави, њему и помаже, народна приповетка *Ј. Ј. Гавриловића*; — Предање о Светом Сави, (прибележио *Ј. Ј. Гавриловић*); — На растанку за печалбу, песма *Анђ. М. Крстића*; — Шта треба да науче девојке? (чланчић); — Пролеће, песма *Анђ. М. Крстића*; — Здравље: Болести, које долазе од пића од др. *М. Ђ. П.*, Срдобоља и лечење од ње; Школа и дечије здравље; — Како да се чувамо од сушице? (десет поука и мера); — Привреда: I., Прва напомена одгајивачима свилоуба, II., Како ваља хранити стоку?; III., Разне корисне поуке привредне (11 поука); — Разне корисне поуке свакоме (14 поука); Огласи.

Ово је XVI година излажења српскога „Голуба“.

Цена календару је 1 грош.

„Голуб“ се продаје у свима српским књижарама у Отоманској Царевини: у *Солуну*, *Бишољу*, *Скопљу*, *Призрену*, *Пећи*, *Митровици*, *Кичеву*, *Ориду*, *Приштини*, *Прилепу*, *Дебру*, *Костуру* и *Корчи*; — даље код Господе Управитеља и учитеља српских народних школа у *Турској*.

Поруџбине прима и одмах извршује:

Српска књижара у Цариграду,
Librairie Serbe — Constantinople
Péra, Coulé-Carou Nr. 2.